

— Μαίηναρδ, ἐψιθύρισε ἀυθις ἡ Τίνα, εἶδατε τὸ ἐγχειρίδιον;

— Ναί, εἶπεν οὗτος, τὸ εὐρήκα εἰς τὸ φόρεμά σας καὶ τὸ ἔβαλα εἰς τὴν θέσιν του.

Ἐλαβε τὴν χεῖρά της ἐν ταῖς ἰδικαῖς του, καὶ ἔθλιψεν αὐτήν, ἀναμένωντί θά τῷ εἴπῃ μετὰ ταῦτα. Ἡ καρδιά του τοιαύτην εὐγνωμοσύνην ἡσθάνετο διότι τὸν ἀνεγνώρισε ὥστε μολὶς κατάρθωσε νὰ καταστείλῃ τοὺς λυγμοὺς του. Μετ' ὀλίγον οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Αἰκατερίνης ἐγένοντο γλυκύτεροι καὶ τὸ βλέμμα αὐτῶν ἤττον ἀτενές. Τὰ δάκρυα συνεσφύοντο βραδέως καὶ κατέβρεχον φλογερὰ τὰς παρειάς της. Ἡ καρδιά της ἀνεκουφίζετο ἐκ τοῦ μακροχρονίου βάρους. Εἶτα ἐπῆλθον οἱ σφοδροὶ λυγμοί ὑπὲρ τὴν ὥραν δὲ ἔμεινεν ἀναυδός, ἐν ᾧ ἡ βαρεῖα αὐτῆς ὁδύνη ἐξητμίζετο κατὰ μικρόν. Πόσον πολυτίμητα ἐφαίνοντο τὰ δάκρυα ἐκεῖνα εἰς τὸν Μαίηναρδ, ὅστις ἐπὶ τόσας ἡμέρας ἔφριττεν ἔχων ἀδιαπτῶτως ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν εἰκόνα τῆς Τίνας ἐξακοντιζούσης ἐπ' αὐτοῦ ξηρόν παραφροσύνης βλέμμα!

Οἱ λυγμοὶ κατέπαυσαν μετ' ὀλίγον· ἡ Τίνα ἤρξατο ἀναπνεύουσα ἡρέμα κεκλεισμένους ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ Μαίηναρδ ἐκάθητο οὐδόλως ἀνυσυχὼν περὶ τῆς παρόδου τῶν ὥρῶν. Ἀλλὰ περὶ τὴν δεκάτην ὥραν, ἡ Δορκάς, ἀνυπομονοῦσα νὰ μάθῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπισκέψεως, εἰσῆλθε ἀκροποδητεὶ βαδιζούσα. Ὁ Τζίλφιλ χωρὶς νὰ μετακινήσῃ εἶπεν αὐτῇ κρυφίως νὰ φέρῃ ἄλλα κηρία, νὰ παραγγείλῃ τὸν ὑπηρετήν νὰ φροντίσῃ διὰ τὸ ἄλογόν του, νὰ ὑπάγῃ νὰ κοιμηθῇ, ὅτι μεγάλη μεταβολὴ ἐπῆλθεν εἰς τὴν Αἰκατερίναν, καὶ ὅτι θά ἀγρυπνήσῃ αὐτὸς πλησίον της.

Μετ' ὀλίγον τὰ χεῖλῃ τῆς ἀσθενοῦς ἐκινήθησαν· « Μαίηναρδ » ἐψιθύρισε καὶ πάλιν.

Ὁ Τζίλφιλ ἔκυψεν ἐπ' αὐτῆς, ἡ δ' ἀσθενὴς ἐξηκολούθησε·

— Εἰξεύρετε πόσον κακὴ ἦμουν τότε; εἰξεύρετε τί ἤθελα νὰ τὸ κάμω τὸ ἐγχειρίδιον;

— Μήπως ἠθέλατε νὰ σκοτωθῇτε, Τίνα;

Αὕτη ἔσεισε τὴν κεφαλὴν, εἶτα δ' ἀπέμεινεν ἐπὶ στιγμὰς τινὰς σιγῶσα. Τέλος ἀσκαρδαμυκτεὶ προσβλέψασα αὐτὸν ἐψιθύρισε·

— Νὰ τὸν σκοτώσω.

— Τίνα, ἀγαπητὴ μου Τίνα, ποτὲ δὲν θὰ τὸ ἐκάμνατε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ὁ Θεὸς βλέπει τὴν καρδίαν σας. Εἰξεύρει ὅτι δὲν εἰμπορεῖτε νὰ κάμετε κακὸν εἰς κανένα. Ἐπιβλέπει τὰ πλάσματά του καὶ δὲν τ' ἀφίνει νὰ ἐκτελέσουν πράξεις διὰ τὰς ὁποίας θὰ μετανοήσουν σκληρῶς. Ἡ σκέψις αὕτη ἦτο παροδικὴ ὀργὴ μιᾶς στιγμῆς καὶ ὁ Θεὸς σὰς συγχωρεῖ.

[Ἐπεται τὸ τέλος.]

ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΚΡΗΤΕΣ

[Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον].

Η'.

Ἡ πεδιάς τῶν Χανίων, ἀφ' οἷας δὴποτε ἀπόψεως καὶ ἂν ἐρευνηθῇ, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μικρόν τι τμήμα ποιητικῶν Ἑλυσίων λησμονηθὲν ἐκ παραδρομῆς ἐν τῇ γῇ. Καθόσον ἐβραχύνετο ὁ χρόνος τῆς ἐν Κρήτῃ διατριβῆς μου, κατὰ τοσοῦτον ἐχῶρει αὐξανόμενος ὁ πόθος τῆς ἀπολαύσεως τῆς τοπογραφίας ἐκείνης ἐν ἣ, ἀναλόγως ἡρμοσμένην, ἔβλεπέ τις φύσιν ἡμερον καὶ ἀγρίαν, καλλιέργειαν ἀνθρωπίνην καὶ βλάστησιν αὐτοφυᾶ, κήπους καὶ δρυμούς, ὄρη καὶ πεδιά, φυτείας ποικίλας καὶ τὴν ἀτρυγέστον θάλασσαν. Ἐγευόμην προκαταβολικῶς τὸ βαθύ αἶσθημα τῆς μελαγχολίας, ὅπερ κατενόουν ὅτι θά ἐνέσκηπτεν ἐπ' ἐμέ, εὐθύς ὡς κατελίμπανον τὸ ἀγαπητὸν ἔδαφος τῆς Κρήτης. Ἡ θέα τῶν ὀρέων της εἶχε διεγείρει ἐν ἐμοὶ τὰς λεθαργοῦσας ἀναμνήσεις, τὰς πρὸς τὴν γῆν ἐκείνην συνδεομένας, ἀπὸ τῶν χαλκασπίδων Κορυβάντων, ἄχρι τῶν σημερινῶν χρόνων καὶ περιπετειῶν. Ὀλίγαὶ χῶραι δύνανται νὰ φθάσωσι τὴν Κρήτην ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν, τὴν μυθολογικὴν καὶ τὴν ἱστορικὴν καλλονήν. Ὁ ὑψιβρεμέτης Κρονίδης ἐταρτάρῳσεν ἐκεῖ τοὺς Τιτᾶνας στασιαστάς. Ἦτο ἐκείνη ἡ πρώτη ἐν Κρήτῃ κατασταλεῖσα, καὶ ἐν τῷ αἵματι ἀποπνιγείσα ἐπανάστασις τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ, καὶ ὁ Ζεὺς ὁ πρῶτος τύραννος καθ' οὗ ἄφοβοι ἠγέρθησαν οἱ Τιτᾶνες καὶ οἱ Γίγαντες Κρήτες. Παρατηρήσεως ἄξιον εἶναι, ὅτι εὐθύς ὡς ἐσημειώθη ἐν Κρήτῃ ἡ εἰς τὰς χεῖρας ἐνός καὶ μόνου αὐθαιρέτου ἀνδρός συγκέντρωσις πάσης τῆς ἐξουσίας, ἐξερράγη παραυτίκα καὶ στάσις. Τὸ φαινόμενον ἐνδεικνύει τὴν πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν ἀχαλίνωτον ῥοπὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἰδιαίτερώς δέ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Κρήτην, δύναται ὡς πεπωμένον νὰ σημειωθῇ, ὅτι τῶν ἐσωτερικῶν πολέμων ἡ τύχη οὐδέποτε ἐκρίθη σαφῶς ὑπὲρ ὀρισμένης πόλεως ὥστε ν' ἀσφαλίσῃ ὑπὲρ αὐτῆς ὑπέροχον δύναμιν καὶ μακρὰν ἐπικυριαρχίαν. Νομίζει τις ὅτι ἐν Κρήτῃ ἰδιαίτατα ἐνησμένισε νὰ κατασκηνώσῃ τὸ δαιμόνιον τῆς Ἰσότητος.

Ἀπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως καὶ ἐντεύθεν δύο περίοδοι κυρίως φαίνονται ἀπαισιώτερον βαρύνουσαι ἐπὶ τὴν νῆσον. Ἡ μὲν διεγρᾶφη ἤδη ἐντελῶς ἀπὸ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, ζῶσα μόνον διὰ τῆς ἀπαισίας της μνήμης. Εἶναι ἡ Ἐνετικὴ. Ἡ δὲ, ὡς φάντασμα νωδὸν, καὶ μὲ τοὺς ὄνυχας κεκομμένους πλανᾶται εἰσέτι ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαίρας τῆς Κρήτης. Ἐν τῇ ἀκμῇ καὶ τῇ

δράσει αὐτῶν αἱ ἐχθραὶ δυνάμεις ἐμονομάχησαν χάριν τῆς Κρήτης, καὶ τὴν κατοχὴν αὐτῆς ἔταξαν πολῦτιμον γέρας τῆς νίκης. Ἐκεῖ ὅπου λήγει ἡ μία περίοδος ὑποχωροῦσα εἰς τὴν διάδοχον κατὰκτησιν, φαίνεται ὁ πτερωτὸς λέων κύπτον πρὸ τῆς ἱππούριδος. Ἐὰν ἀμφοτέρων τῶν περιόδων ἡ πίσις ὑπῆρξεν ὁμοιόμορφος, ἐν ὅλῃ τῇ διαφορᾷ τῶν πιεζόντων, ἡ ἀντίστασις τῶν πιεζομένων ὑπῆρξεν οὐχ ἥττον ἀδιάλειπτος καὶ καρτερικὴ. Εἰς τὸ αἶμα τῶν Σκορδυλῶν καὶ τῶν Μελισσηνῶν, τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ Θεοδώρου Χορτάτση, τοῦ Βάρδα καὶ τοῦ Λέοντος Καλλέργου, τοῦ Μιχαήλ καὶ τοῦ Ἰωάννου Ψαρομηλίγκου, τῶν Καντανολέων πατρὸς καὶ υἱοῦ, καὶ τόσων ἄλλων Ἐνετομάχων, ἐπακολουθεῖ τὸ αἶμα τῶν κατὰ τῆς κρατούσης ἀρχῆς ἐγεγερθέντων καὶ μαρτυρησάντων Κρητῶν. Οὐδέποτε, ἀπὸ τῆς ὑστεραίας τῆς ἐν Κρήτῃ κυριαρχίας, ἔπαυσεν ἡ ἐνοπλος τῶν Κρητῶν διαμαρτύρησις, καὶ κατὰ τοῦτο δ' ἔτι ἡ νῆσος ἠκολούθησε τὴν ὁμόθησκον καὶ ὁμόφυλον Στερεάν. Βλέπει τις, ὅτι μία ὑπῆρξεν ἡ ἰδέα, καὶ ἐν τῷ μυστικῷ σύνθημα ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ὁποίου ἔσπευσαν ν' ἀγωνισθῶσι καὶ ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Πατρίδος τῶν οἱ Ἕλληνες.

Ἡρωϊκαὶ ἦσαν αἱ μορφαὶ πᾶσαι, ὥς προσεφώνει ὁ διατρέχων τὰς τύχας τῆς ἀτυχοῦς Κρήτης. Συχνότατα εἰς τὸν ἡρωϊσμόν τοῦ προσώπου συνεπλέκετο καὶ θυσία μαρτυρικὴ, καὶ θάνατος μετὰ στρέβλωσιν φρικτὴν, ἐν ἰλαρότητι συνειδήσεως καὶ μορφῆς ἀποδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ μαρτυροῦντος Κρητός, ἐν ὀνόματι τῆς Κρήτης καὶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας της. Συμπάθειαν διάφορον τῆς γεννωμένης ἐκ τῆς ἀναμνήσεως τῶν ἡρωϊκῶν ἄθλων τῶν ἐνετομάχων καὶ τουρκομάχων γεννᾷ ἡ ἀνάμνησις καὶ τὸ ὄνομα τῆς Σοφίας Καντανολέου, ἥτις, Ἐνετικὸν αἶμα ἔχουσα εἰς τὰς φλέβας της, ἐπολέμησεν ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Κρητικῆς αὐτονομίας, καὶ, νύμφη τῆς στιγμῆς, ἀπέθανε παρθένος συμπλέξασα ἐν τῇ ὥραίᾳ κεφαλῇ της κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν τὸν γαμήλιον καὶ τὸν νεκρικὸν στέφανον. Μικρὸν πρὶν ἢ καταλίπω τὴν Κρήτην ἐζήτησα νὰ ἴδω τὸν τόπον τῆς δραματικῆς σκηνῆς, καὶ τὸν χώρον ἔνθα ἡ κόρη τοῦ Ἐνετοῦ δᾶ Μολίνου, ἡ περικαλλὴς καὶ σεμνοτάτη Σοφία, ἔπεσε θῦμα τῶν δόλων, καὶ τοῦ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων Κρητῶν μίσους τοῦ πατρὸς της. Τὸ χωρίον Ἀλικιανὸν ὅπου ἐξετυλίχθη τὸ δράμα ἀπέχει ὥραν μόλις ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Χανίων. Περίφημοι εἶναι οἱ λεμονεῶνες καὶ πορτοκαλεῶνες τοῦ χωρίου, ἀλλὰ τὴν φήμην αὐτοῦ ὀφείλει μᾶλλον εἰς τὴν αἵματηρὰν σκηνήν, ἥς ὑπῆρξε τὸ θέατρον, ἡ εἰς τὰ δάση τῶν ἐσπεριδοειδῶν ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἀπλοῦται. Τὰ περὶ τοῦ Ἀλικιανοῦ εἶναι ζω-

γραφικώτατα. Τὴν λεκάνην, ἐν ἣ εὔρηται τὸ χωρίον σχίζει ἀπωτέρω τὸ χαριέστατον ποτάμιον τοῦ Πλατανιά, ἐν μέσῳ φυτείας δαφیلους κυλιόμενον, καὶ διὰ φορᾶς γοργῆς καὶ ἀκαθέκτου ἐκβάλλον εἰς τὴν ἐγγύτατα θάλασσαν. Οὐχ ἥττον θελκτικὴ εἶναι ἡ παρόριος περιοχὴ τῆς Ἀγιάς, καὶ ἡ πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τὴν πόλιν τῶν Χανίων ἐκβάλλουσα ὁδός, ἐνθεν κακεῖθεν τῆς ὁποίας ἐπιφαίνονται ἐπὶ λοφίσκων καὶ ἐντὸς ἄλσων ἐλαιῶν καὶ ἄλλων δένδρων, κῶμαι καὶ χωρίδια χριστιανικά.

Πεπληρωμένος τῶν ἀναμνήσεων τῆς Σοφίας ἔφθασα εἰς τὸ Ἀλικιανὸν ζητῶν τὸν ἱστορικὸν πύργον της, καὶ τὸ κῶμα ὅπερ ἐδέχθη καὶ κατέφαγε τὴν νεκρωθεῖσαν καλλονήν της. Ὁ λαὸς τοῦ Ἀλικιανοῦ γνωρίζει ἐκ παραδόσεως καὶ ἀφηγεῖται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀκριβῶς τὰς περιπετείας τοῦ δράματος ἐκείνου, προθύμως δὲ ὁδηγεῖ τὸν ξένον εἰς τὰ εἰρεπία τοῦ πύργου τοῦ Ἐνετοῦ δᾶ Μολίνου. Ἐν συνοδείᾳ ἱκανῶν χωρικῶν ἐπεσκέφθην καὶ ἐγὼ τὸ Ἀρχοντικόν, διότι οὕτω καλεῖται ἡ καταρρεῦσασα ἐκείνη ἔπαυλις. Τοῖχοι τινὲς ἐγείρουσιν εἰσέτι τὸ συντετριμμένον σῶμά των μέτρα τινὰ ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους. Κισσὸς χλοερὸς περιβάλλει τὸ εἰρεπιον ἐκεῖνο, καὶ διὰ τῶν στενῶν περιπτύξεων αὐτοῦ πρὸς τὰ γυμνὰ λείψανα τοῦ παρελθόντος πλούτου καὶ τῆς ἀκμῆς ἀναμιμνήσκει τῶν νεονύμφων τὴν σεμνὴν περίπτυσιν, μικρὸν πρὶν ἢ ἀποκληθῶσι σύζυγοι καὶ εἰς θάνατον πικρὸν περατώσωσι τὰ φαιδρὰ ὄνειρα ἀκαριαίως ἐπιφανείσης εὐδαμονίας, αὐτοστιγμῇ λυθείσης εἰς σπαραγμοὺς ὁδυνηροὺς. Δάφναι τινὲς, μύρτοι, καὶ ἱαस्μοὶ φύονται παρὰ τὰ θεμέλια τοῦ πύργου τοῦ δᾶ Μολίνου, ὁ δὲ λαὸς ἰσχυρίζεται, ὅτι αἱ ρίζαι ἐκεῖναι περιεσώθησαν ἄθικτοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν γάμων τῆς Σοφίας καὶ τοῦ Πέτρου. Γλυκεῖα χέεται περὶ τῶν ἀνθέων ἡ εὐδία, ἀλλὰ γλυκυτέρα σκορπίζεται εἰς τὴν φύσιν ἡ ἀνάμνησις τοῦ σεμνοῦ ἔρωτος τῆς Σοφίας, ἡ εὐγενὴς ἀφοσίωσις της εἰς ἰδέαν ὑψηλήν, καὶ ὁ τὴν ἀφοσίωσιν ταύτην ἐπιστέφας τραγικὸς θάνατός της. Εἰς τὴν προσφιλεῖ μνήμην τῆς ἐρώσεως καὶ ἑλληνικωτάτης κόρης ἔδρεψα ἀνθισμένον κλάδον μύρτου βλαστάνοντα ἐγγύτατα τοῦ ἡρειπωμένου πύργου της. Ὁ λαὸς ὑπολαμβάνει, ὅτι φαντάσματα πλανῶνται τὴν νύκτα ἐκεῖ, καὶ θρῆνοι καὶ στεναγμοὶ ἠχοῦσιν ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν πενθίμων ἐκείνων εἰρεπίων. Πιθανῶς ἀσθενῆς τις ἦχος νὰ ἐκπνέη χαλαρῶς, ὅταν, εἰς ἔσπερος ἐσπέραν, ἡσυχος πνέῃ αὖρα σείουσα, μὲ τὸ γλυκὺ της θάψευμα, τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη τοῦ κήπου τῆς Σοφίας. Ἴσως εἶναι τῆς κόρης ἡ ψυχὴ ζητούσης πανταχοῦ τὸν Πέτρον, καὶ θρηνούσης ἀκόμη διότι ἀπηνῆς ἡ Μοῖρα ἐμάρανε τὴν κάλυκα τῆς

ζωῆς της, μόλις διανοίχασαν, καὶ ὁ θάνατος μετέτρεψεν εἰς φέρετρον τοῦ γάμου της τὴν παστάδα, χωρίσας, καὶ ἀπὸ τοῦ μνήματος αὐτοῦ, τοὺς τὸσον ἀγαπήσαντας ἐκεῖ, τοὺς ἐνωθέντας στιγμιαίως, ἀλλ' ἐσαεὶ μετ' ὀλίγον χωρισθέντας ἐραστὰς καὶ συζύγους. Πλειότερον παντὸς τάφου μεγαλοπρεποῦς, παντὸς ἐπιγράμματος εὐγλώττου συγκινεῖ ἐκεῖ ἡ μνήμη τῆς κόρης, καὶ ὁ ἡρωϊσμὸς αὐτῆς, ἀγωνισθείσης μετὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Ἑνετῶν, στέφει, διὰ τῆς περισυνθείσης εὐλαβοῦς παραδόσεως καὶ ἀφηγήσεως, διὰ φωτὸς ἀκτινοβόλου τὴν περικαλλῆ κεφαλὴν της. Κόρη δὲ Μολίνου ἐτάφη σύζυγος Καντνανολέου. Εἰς τὸν ἔρωτά της οὐδὲν εἶχε θύσει, ἐκτὸς τοῦ δακρύου καὶ τοῦ στεναγμοῦ. Τὴν ζωὴν της ἐβυσίασεν ὑπὲρ τῆς Κρήτης, καταρασθεῖσα τοὺς Ἑνετοὺς ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Ἑνετικοῦ πύργου της, καὶ νύμφη πρὸ μιᾶς στιγμῆς, νεκρὰ μετὰ μίαν στιγμὴν, παρέδωκεν εἰς χεῖρας ὀρθοδόξου ἱερέως τὸ παρθενικὸν σῶμά της, καὶ εἰς τὴν εὐφημον παράδοσιν τοῦ κρητικοῦ λαοῦ τὸ ἄσπιλον ὄνομά της.

Ἐπανῆλθον αὐθημερὸν εἰς Χανία, διελάσας τὸ ὕστατον τὸ θελκτικὸν ἐκεῖνο πεδῖον, ὅπου τόση φυσικὴ χάρις ἐσκορπίσθη, ἀλλ' ὅπου βλέπει τις ἔτι ἀποτετυπωμένην, ὠχρίωσαν ἤδη εὐτυχῶς, τὴν μισητὴν τῆς δουλείας σφραγίδα. Τοὺς τῇδε κακείσε ἐσπαρμένους πύργους προσφώρας ὁ λαὸς ἀποκαλεῖ «πεινωπελέκα» καθόσον οἱ προπατόρες αὐτοῦ, δούλοι τῶν Ἑνετῶν ἢ τῶν διαδόχων των, εἶχον ἐγείρει δι' ἀγγαριῶν. Πελεκῶντες τοὺς λίθους ἐπέβαινον ταυτοχρόνως οἱ ἀγγαρευθέντες χριστιανοί, διότι οἱ ἀγγαρεύσαντες δεσπόται οὐδὲ ἄρτον ἤζιον νὰ δίδωσιν αὐτοῖς. Εἰς ἀνάμνησιν ἡ εὐφυΐα καὶ τὸ σκῶμμα τοῦ λαοῦ ἤγειρε τὸ ἀνάθεμα τῆς ποιητῆς καὶ ἐνδεικτικῆς λέξεως «πεινωπελέκα», ὅπερ θὰ ἐπιζήσῃ πλειότερον τῶν ὀρθίων ἔτι πύργων καὶ τῶν ἐρείπιων των. Βίαιαι συγκινήσεις μὲ συνήρπαζον τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἀπέπλεον τοῦ λιμένος τῶν Χανίων. Ἦθελον νὰ προσφωνήσω τὴν μαρτυρικὴν νῆσον, καὶ τὸν εὐγενέστατον αὐτῆς λαόν, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἔζησα μικρόν, ἀλλ' ὃν κατέμαθον πολὺ νὰ ἀγαπῶ καὶ ἐξ ἴσου νὰ ἐκτιμῶ. Ὅτε ἐξηρχόμεθα τοῦ λιμένος, βραδέως ἔφρευγε πρὸς τὴν ὑγρὰν αὐτοῦ κοίτην ὁ ἥλιος. Ὑπὸ τὸ ὕστατον φῶς του ἀνεζήτησα καὶ ἀνεύρον ὅλας τὰς θέσεις, καὶ ὅλους τοὺς τόπους ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ ἐπὶ τῆς πεδιάδος οὓς εἶχον ἐπισκεφθῇ, καὶ ὧν, μετὰ τῶσαν ἄλλων, ἀγαπητὴν ἐκόμιζον μετ' ἐμοῦ τὴν ἀνάμνησιν. Στυγνὴ μελαγχολία μὲ κατέσχευε ὅτε, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ πηδαλίου, ἠγωνίων νὰ διακρίνω διὰ τῆς ἀμφιλύκης τὴν θελκτικὴν Χαλέπαν καὶ τῶν Χανίων τὴν ἀγαπητὴν πόλιν. Ἠρέμα καὶ βραδέως ὠχρίασε πρὸς τὴν δύσιν ἡ ἀμφιλύκη, καὶ

μετὰ βραχὺ ἀπεσβέσθησαν ἐντελῶς τὰ ὠραία-τατα χρώματά της, τότε ἐπεφάνησαν τὰ πρῶτα φῶτα τῶν Χανίων, ὡς ἄστρα μικρὰ κατασπα-ρέντα ἀτάκτως ἐπὶ τοῦ σκιωθέντος ἐκείνου γηίνου στερεώματος. Ποῖαι ὠραῖαι χεῖρες νὰ ἤναψαν τὰ φῶτα, καὶ ποῖοι ὠραῖοι ὀφθαλμοὶ ἀκτινοβό-λοι νὰ ἐνητένισαν τὸ ὑποτρεμὸν ἀρχόμενον φῶς των...

Ἐντελέστατον σκότος ἐπεχύθη ἤδη ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἐπιφαύει τὰ καρχήσια ἡμερος ἄνεμος, καὶ τὸ ἐλαφρότατον κύμα ἀδιατάρακτον σχίζει τὸ πλοῖόν μας. Ἐκεῖ ὑψηλὰ βλέπω τὴν μεγάλην ἄρκτον, καὶ ὡς ἀρχαίαν φίλην προσφιλῇ τὴν χαιρετίζω ἀπὸ τοῦ πλοίου. Αἱ πρῶται ὠραι τῆς πρωΐας μὲ εὖρον ἄγρυπνον πάντοτε, καὶ τὸ βλέμμα στρέφοντα διαρκῶς πρὸς τὴν διεύθυνσιν ὅπου εἶναι ἡ Κρήτη μας. Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποσπασθῇ τις εὐχερῶς ἀπὸ τῆς νήσου ταύτης, ἡ ἀποσπώμενος νὰ τὴν λησμονήσῃ. Καὶ τί νὰ ἀπέγιναν οἱ ἀγαθοὶ βοσκοί, οἱ ξενισάντες με εἰς τὰ ὕψη τῶν Λευκῶν Ὀρέων; Καὶ ποῦ νὰ δια-τρίβῃ ὁ ὀδηγὸς ἐκεῖνος, μετ' οὐ ἀγωνιωδῶς ἀπε-πλανήθην ἐντὸς τοῦ Λαθυρίνου; Καὶ ὁ ποιμὴν ὃν εἶδον βόσκοντα τὰς αἰγὰς του, εἰς τὰς ἀκρω-ρεῖας τῆς Ἰδης, καὶ μία τῶν ὁποίων μοι ἀνέ-μνησε τὴν Ἀμάλθειαν ποτιζούσαν εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ ὕψη τὸν μέγαν Δία, ποῦ νὰ εἶναι ἄρα γε τὴν νύκτα ταύτην; Καὶ αἱ ὠραῖαι τῆς Κρή-της τοπογραφίαι; Καὶ τὸ πέλαγος τῆς Λιβύης, ὅπερ εἶδον ἀπὸ τὰ ὑπὲρ τὴν Μεσσαρὰν ὄρη; Καὶ οἱ φοίνικες, καὶ ὁ δίκταμος, ὁ τὸν φοινικὸν σίδηρον ἐσπῶν ἀπὸ τῆς πληγῆς, καὶ τὸ τραῦμα ἱαίνων παραχρῆμα, νὰ σείωνται ἄραγε τὴν ὥραν ταύτην ἀπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τοῦ ἀέρος ὅπερ σα-λεύει ἤδη τοῦ πλοίου τὸ χαλαρωθὲν σχοινίον; ὦ! πόσον ἐπεθύμουν νὰ ἐμπιστευθῶ εἰλικρινῇ χαιρετισμὸν ἀγάπης εἰς τὴν πίστιν τῆς αὔρας ταύτης, ἥτις μετ' ὀλίγον θὰ φθάσῃ εἰς τὴν Κρήτην! Καὶ ὁ μοναχὸς Γλυκερίος; Καὶ ἡ κα-θημαγμένη μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου, καὶ ἡ πυραμὶς ἐκείνη τῶν χριστιανικῶν ὁστών ἐφ' ἧς ὡς σπον-δὴ ἱλαστήριος ἐπεχύθη τὸ αἷμα τῆς Πατρίδος καὶ τὸ δάκρυ; Ἐκεῖ ἀσαλεύτως καθηλώθη ἡδὴ ὁ νοῦς μου. Εἰς τοῦ Ἀρκαδίου τὴν σεβασμίαν καὶ μαρτυρικὴν μονὴν ἡ ταφὴ ἐγένετο ἀνάστα-σις, καὶ ἡ πτώσις ὑπῆρξεν ὕψος καὶ ἔγερσις. Ὑστατον ρίψας βλέμμα πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Κρήτης, ἐβάδισα πρὸς τὸν θαλαμίσκον μου. Ἀλλὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ὑπέρυθρος γραμμὴ, τοῦ αἵματος τὸ χρῶμα ἔχουσα, φαίνεται πρὸς τὴν ἀνατολήν. Ἦτο πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς δούλης Κρήτης καὶ διὰ χρώματος αἵματ' ἰσχυροῦ ἐσημείου τὰ Κρητικὰ ὕδατα καὶ τὰ ὄρη... Ἀμβλύνε-ται ἡ ἐρυθρὰ γραμμὴ, εἰς τῆς ἡμέρας τὴν πρόδρομον Ἡῶ, καὶ μετ' ὀλίγον χρυσίζει ἡ Ἀνατολή. Ἐῖθε ταχέως Αὐγὴ Ἐλευθερίας, ὅπως

ἡ Οὐράνιος αὐτή, ν' ἀνατείλῃ ἐπὶ Σέω Κρήτη, νῆσος τῶν μεγάλων ἀναμνήσεων, τῶν μεγάλων θυσιῶν, τῶν μεγάλων πόθων, καὶ τῶν ἐλπίδων τοῦ Πανελληνίου.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

Ο ΜΑΝΔΥΑΣ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΥ

Περὶ τῆς γνωστῆς φειδωλίας τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας εἶνε ἤδη γνωστὰ πολλὰ παραδείγματα. Τὸ ἐπόμενον ὅμως χαρακτηριστικώτατον ἀνέκδοτον μόλις ἔγινε γνωστὸν πρὸ μικροῦ εἰς τὸ γερμανικὸν κοινόν. Ὁ αὐτοκράτωρ, ὡς γνωστὸν, φέρει συνήθως ἄνωθεν τῆς στολῆς του τὸν ἱστορικὸν φαῖον μανδύαν τῶν Χοεντζόλλερν. Ὅπως ὅλα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς πράγματα οὕτω καὶ οἱ στρατιωτικοὶ μανδύαι γηράσκουσι καὶ φθείρονται, τοῦτο δὲ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος μανδύαν, οὕτως τὴν χρῆσιν ἤθελεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ παρατείνῃ ὡς μήκιστα. Ὁ ἱματιοφύλαξ ὅμως τῆς αὐλῆς ἦτον ἄλλης γνώμης, διό ὅτε εἶδε τὸν αὐτοκράτορα φέροντα μανδύαν οὕτως ὁ ὠρισμένους χρόνος τῆς καλῆς συντηρήσεως πρὸ πολλοῦ εἶχε παρῆλθει, ἔθεσεν αὐτὸν κατὰ μέρος. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ αὐτοκράτωρ ἐζήτησε τὸ παλαιὸν τοῦτο ἔνδυμα.

— Ποῦ ἔχεις τὸν μανδύαν μου; ἠρώτησε τὸν ἱματιοφύλακα.

— Μεγαλειότατε, ὁ μανδύας εἶνε πολὺ παλαιὸς καὶ πολὺ ξεθωριασμένος ὥστε νὰ τὸν φορῇτε, ἀπήντησε ὁ αὐλικός.

— Καὶ τί θὰ τὸν κάμῃς; ἠρώτησεν ὁ αὐτοκράτωρ.

— Θὰ τὸν πωλήσω γιὰ καμμιά ἐλεημοσύνη.

— Ἔτσι; καὶ τί νομίζεις πῶς θὰ πάρῃς ἂν τὸν πωλήσῃς;

— Ἐπάνω κάτω 9 μάρκες, Μεγαλειότατε.

— Αἶ, αὐταῖς σοῦ τῆς δίνω ἐγώ, ἀλλὰ μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ μοῦ δώσῃς πίσω τὸν μανδύαν μου. αὐτὸς φοριέται ἀκόμη πολὺν καιρὸν. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔδωκεν αὐτῷ τρία τάλληρα καὶ παρέλαβε τὸν μανδύαν, ὃν οὕτως ἔχοντα ἔφερεν ἐπὶ πολὺν χρόνον.

Γνωστὸν εἶνε ἐπίσης ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τρέφει μεγίστην εὐλάβειαν καὶ σεβασμὸν εἰς πράγματα μικρὰ καὶ ἀσήμαντα, ἅτινα προσεφέρθησαν αὐτῷ, εἰς ἐνδειξὴν ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ. Εἰς τῶν μικρῶν ἐγγόνων του παίζων ποτὲ ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ αὐτοκράτορος, ἔθραυσε ἐν τῇ παιδικῇ αὐτοῦ ἀμεριμνησίᾳ ὑάλινόν τι ἄγγεϊον ἀξίας ὀλίγων τινῶν μόνον λεπτῶν, πολὺ ὅμως προσφιλὲς εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ παπποῦς ἰδὼν

τὸ ἄγγεϊον τὸ σμένον διέταξε νὰ ἐκβάλωσιν ἔξω τὸν μικρὸν τακτον, καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέψωσι εἰς αὐτὸν τὴν ἐσοδὸν ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Ἀλλ' ἡ διαταγὴ αὕτη δὲν ἐτηρήθη ἐπὶ μακρὸν, διότι μετ' ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας ἐπετράπη πάλιν εἰς τὸν μικρὸν πρίγκηπα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ αὐτοκράτορος καὶ εὐφράνῃ αὐτὸν διὰ τῶν παιδικῶν παιγνίων του.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Τί ὄφελος τοῦ μεγάλου γένους τῷ ὄντι ἁμοίῳ παιδείας; Μόνος ὁ εὐπαιδευτος, εἰ καὶ δυσγενής, τιμᾶται οὐ μόνον ὑπ' ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ θεῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὡς εἶνε ἤδη γνωστὸν, ὁ ἀποθανὼν βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος ὁ Β' ἦτο λίαν θυμώδης κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του καὶ ἐκ τῆς παραμικρᾶς ἀφορμῆς ὑπωπτεύετο κακούργημα ἢ προδοσίαν. Ὅπως ὅμως ὅλοι οἱ θυμώδεις, ἐσυγχῶρει εὐκόλως τοὺς πρὸς αὐτὸν πταίσαντας. Τοῦτο ἐγνώριζον ἅπαντες οἱ θεράποντες τῆς αὐλῆς, διὸ καὶ πάντες ἐγνώριζον ἐκ στήθους τὸν αὐτὸν τύπον αἰτήσεως γραπτῆς συγγνώμης. « Συγγνώμην! » Ἀς εὐδοκῇ ἡ Μεγαλειότης σας νὰ παράσχῃ συγχώρησιν εἰς τὸν εὐπειθέστατον καὶ ὑποκλινέστατον τῶν ὑπηκόων τῆς. Λυπούμαι τὰ μέγιστα διεγείρας τὴν δυσμένειαν τοῦ Ὑψηλοτάτου καὶ μετὰ δακρύων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αἰτοῦμαι τὴν ὑψηλοτάτην χάριν». Ὁ βασιλεὺς προσεκάλει τὸν πταίστην καὶ ἀφοῦ ἔκαμνε εἰς αὐτὸν δολόκληρον διδασχὴν συνεχῶρει εἶτα ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ὅτι θὰ διορθωθῇ καὶ δὲν θὰ ὑποπέσῃ εἰς τὸ αὐτὸ παράπτωμα.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἐσχάτως τελεσθέντων γάμων τῆς δεσποινίδος Ἀλίνης Ρότσχιλδ μετὰ τοῦ ἐν Λονδίῳ τραπεζίτου Ἐδουάρδου Sassoon, ὑπελογίσθη ὅτι ἡ περιουσία τοῦ Ρότσχιλδ ἀνέρχεται εἰς 3 χιλιοκατομμύρια καὶ 200 ἑκατομμύρια, ἥτοι εἰς ὃ ποσὸν ἀκριβῶς ἀνέρχεται καὶ ὁ ἐτήσιος τῆς Γαλλίας προϋπολογισμός. Τὸ ἥμισυ τοῦ ποσοῦ τούτου ἀνῆλθον εἰς τοὺς ἐν Παρισίοις Ρότσχιλδ. Ἡ δύναμις δ' αὐτῆς εἶνε τοιαύτη ὥστε χωρὶς οὐδεμίαν νὰ αἰσθανθῶσι ἡ χεῖρειαν ἐπλήρωσαν πρὸ δύο μηνῶν συγχρόνως ἑκατομμύρια, ἥτοι τὸ μερίδιον τῆς δεσποινίδος Ἀ. Ρότσχιλδ, ὅπερ αὕτη νυμφευομένη ἠθέλησε νὰ ἀπαιτῇ τῆς τραπέζης.

Τί στοιχίζει ἡ ἐκθεσις τοῦ Βατικανοῦ, ἐπὶ ἰωβιλαίῳ τοῦ Πάπα, ἡ προσεχὺς περατουμένη, ἡ θάνατος ἐκ τῶν ἰταλικῶν ἐφημερίδων. Ἡ ἐκθὴ μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἐκθεμάτων ἡσφαλίσθη εἰς ἐταιρίαν Trieste e Venezia ὡς ἔχουσα ἀξίαν ἑκατομμυρίων. Ἡ ἐκθεσις δὲ αὕτη περιέχει μόνον κατάλληλα διὰ τὴν ἐορτὴν ἀντικείμενα, ἀλλὰ καὶ λίαν κοσμικὰ πράγματα. Οὕτω π.χ. ἐκ τῆς